

Liikuvus Euroopas

Sotsiaalkindlustusõigused **Portugalis**

Euroopa Komisjon

Liikuvus Euroopas

(Euroopa Liidus, Euroopa Majanduspiirkonnas ja Šveitsis)

Sotsiaalkindlustusõigused Portugalis

Seisuga 3. märts 2006

Euroopa Komisjon

Tööhõive, sotsiaalküsimuste ja võrdsete võimaluste peadirektoraat

Üksus E.3

Euroopa Komisjon ega ükski komisjoni nimel tegutsev isik ei vastuta käesolevas trükises sisalduva teabe kasutamise eest.

Märkus:

Käesolev brošüür põhineb Portugali 27. aprillil 2007 esitatud andmetel. Seetõttu tuleb veenduda, et liikmesriigi õigusakte ei ole hiljem muudetud ning et esitatud teave on tänaseni kehtiv. Selleks pöörduge pädevate ametkondade ja asutuste poole, kelle kontaktandmed on esitatud punktis 3 „Asutuste kontaktandmed ja kasulikud veebilehed.

**Europe Direct on teenus,
mis aitab leida vastused
Euroopa Liiduga seotud küsimustele**

Tasuta infotelefon: (*)

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Mõned mobiilsideoperaatorid ei võimalda helistamist 00 800 numbritele või võtavad neile helistamise eest kõnetasu.

Euroopa Liidu kohta leiab palju muud teavet Internetist Euroopa serveri veebilehtedelt (<http://europa.eu>).

© Euroopa ühendused, 2008

Allikale viitamisel on reprodutseerimine lubatud.

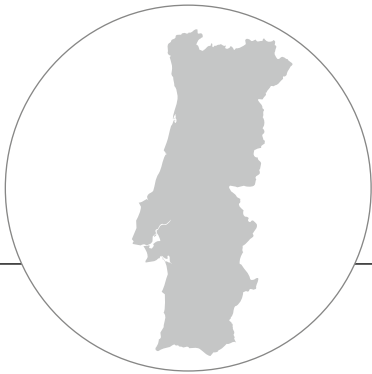
Bibliograafilised andmed on esitatud väljaande lõpus.

Luxembourg: Euroopa Ühenduste Ametlike Väljaannete Talitus, 2008

ISBN 92-79-03981-4

Printed in Luxembourg

TRÜKITUD VALGELE KLOORIVABALE PABERILE

Sisukord

1. Üldteave.....	5
1.1. Kodaniku sotsiaalse kaitse süsteem	5
1.2. Kindlustussüsteem	5
1.3. Lisasüsteem	5
1.4. Korraldus, arvelevõtmine ja rahastamine	5
2. Sotsiaalkindlustuse liigid.....	7
2.1. Haigus-, sünnitus- ning samaväärsed isadushüvitised	7
2.1.1. Mitterahalised haigushüvitised.....	7
2.1.2. Rahalised haigushüvitised.....	8
2.1.3. Emadus, isadus ja lapsendamine.....	8
2.2. Tööõnnetus- ja kutsehaigushüvitised	9
2.3. Matuseetoetused	10
2.4. Invaliidsushüvitised	10
2.5. Vanadus- ja toitjakaotushüvitised	11
2.5.1. Vanadushüvitised	11
2.5.2. Toitjakaotushüvitised	12
2.6. Töötushüvitised	13
2.7. Eelpensionihüvitised	13
2.8. Perehüvitised	14
2.9. Mitteosamakselised rahalised erihüvitised	15
3. Asutuste kontaktandmed ja kasulikud veebilehed	17

Üldteave

Portugali sotsiaalkindlustussüsteem, mis toimib universaalsuse põhimõttel, võimaldab kõigile juurdepääsu pakutavale sotsiaalsele kaitsele ning koosneb kolmest osast: kodaniku sotsiaalse kaitse süsteem, kindlustussüsteem ja lisasüsteem.

1.1. Kodaniku sotsiaalse kaitse süsteem

Kodaniku sotsiaalse kaitse süsteem on suunatud kodanike põhiõiguste kaitsele ning heaolu ja sotsiaalse ühtekuuluvuse parandamisele. Süsteemil on mitu eesmärki, mis jagunevad järgnevate allsüsteemide vahel:

- sotsiaalhoolekande allsüsteemi eesmärk on osaleda konkreetsete ja/või sotsiaalse infrastruktuuri tagamise programmide elluviimises, võidelda vaesuse, sotsiaalse toimimise häirete, marginaliseerumise ja tõrjutusega, samuti maksta erakorralisi rahalisi või mitte-rahalisi hüvitisi;
- solidaarsuse allsüsteemi eesmärk on tagada põhilised õigused, et hoida ära ja likvideerida vaesust ja tõrjutust ning maksta puudustkannatavatele isikutele või perekondadele tõendatud vajaduse korral hoolekandesüsteemi-väliseid hüvitisi. See allsüsteem hõlmab mitteosamakselist sotsiaalkindlustusskeemi, põllumajandustöötajate eriskeemi, üleminekuskeeme ja muid mitteosamakselise skeemiga vormiliselt samaväärseid skeeme (vt punkti 2.9);
- perekonna sotsiaalse kaitse allsüsteemi eesmärk on hüvitada perekonna väljaminekute kasvu eelkõige puude ja hooldusvajaduse korral (vt punkti 2.8).

1.2. Kindlustussüsteem

Kohustuslikel maksetel põhineva kindlustussüsteemi eesmärk on maksta kindlustatutele rahalisi hüvitisi, mis asendavad seaduses nimetatud riskide tõttu saamata jäänud sissetulekut.

Süsteem hõlmab järgnevaid skeeme:

- palgatöötaja üldskeem,
- füüsilisest isikust ettevõtjate skeem,

- eriskeem,
- vabatahtlikud skeemid.

Palgatöötajate üldskeem ja füüsilisest isikust ettevõtjate laiendatud skeem katavad kindlustussüsteemi raames järgnevaid riske: mitterahalised haigushüvitised (vt punkt 2.1.1), rahalised haigushüvitised (vt punkt 2.1.2), emadus, isadus ja lapsendamine (vt punkt 2.1.3), tööõnnetused ja kutsehaigused (vt punkt 2.2), toetused surma korral (vt punkt 2.3), invaliidsustoetused (vt punkt 2.4), vanadustoetused (vt punkt 2.5), toitjakaotuspensionid (vt punkt 2.5.2) ning töötus (vt punkt 2.6).

Muud selle süsteemi skeemid katavad ainult mõningaid nimetatud riskidest.

1.3. Lisasüsteem

Lisasüsteem, mida tuleb reguleerida ja täpsustada sotsiaalsete kohustuste jagamise kaudu, hõlmab järgnevaid skeeme:

- üksikisiku vabatahtlik riiklik kogumisskeem,
- üksikisiku vabatahtlik lisaskeem kogumispensionini, elukindlustuse vms kujul,
- kollektiivsed lisaskeemid teatavatele rühmadele.

1.4. Korraldus, arvelevõtmine ja rahastamine

→ Sotsiaalkindlustusamet

Sotsiaalkindlustushüvitisi maksavad Riiklik Pensionikeskus (*Centro Nacional de Pensões*) ja ringkondlikud sotsiaalkindlustuskeskused (*Centros Distritais de Segurança Social, CDSS*), mis on Sotsiaalkindlustusameti (I.P) bürood. Esimene maksab välja invaliidsus- ja vanadushüvitisi, samuti toitjakaotuspensionini kindlustatu surma korral.

Peaaegu kõiki muid hüvitisi maksavad ringkondlikud sotsiaalkindlustuskeskused.

Kutsehaiguskindlustusega tegeleb riiklik kutsehaiguste kindlustuse keskus (*Centro Nacional de Protecção contra os Riscos Profissionais*).

Ravikindlustushüvitisi maksavad tervishoiukeskused (*centros de saúde*), mis on riikliku tervishoiuameti allasutused või lepingupartnerid.

Tööõnnetuse korral katab ravikulud kindlustusfirma, kellega tööandjal on vastav leping.

Madeira autonoomses piirkonnas maksab sotsiaalkindlustushüvitisi Madeira sotsiaalkindlustuskeskus ning ravikindlustushüvitisi piirkondlik tervishoiukeskus.

Assooride autonoomses piirkonnas maksab rahalisi emadus- ja haigushüvitisi ning perehüvitisi sotsiaalkindlustusskeemide haldusameti rahaliste hüvitiste keskus, kus isik arvel on, ning invaliidisus-, vanadus- ja matusehüvitisi sotsiaalkindlustusskeemide haldusameti edasilükatud hüvitiste koordineerimiskeskus.

Rahvusvaheliste sotsiaalkindlustusalaste lepete osakond (vt punkti 3) esindab Portugali sotsiaalkindlustussüsteemi rahvusvahelisel tasandil, koordineerib nende sotsiaalkindlustust käsitlevate rahvusvahelise õiguse aktide rakendamist, millega Portugal on liitunud, ning vahendab Portugali sotsiaalkindlustusteenistuste ja -asutuste suhteid teiste riikide vastavate asutustega. Osakonna ülesanne on anda informatsiooni isikutele, kes töötavad, on töötanud või kavatsevad töötada riikides, kellega Portugalil on sõlminud sotsiaalkindlustust käsitleva rahvusvahelise õiguse akti.

➔ Arvelevõtmine

Hüvitiste saamiseks peavad töötajad olema sotsiaalkindlustusskeemis arvele võetud. Arvelevõtmine kehtib kogu elu, ka pärast kutsetegevuse lõppu.

Tööandja peab võtma töötaja arvele selle piirkonna ringkondlikus sotsiaalkindlustuskeskuses, kus ta tegutseb. Töötaja peab teavitama vastavat ringkondlikku keskust kutsetegevuse alustamisest või tööleasumisest uue tööandja juures. Muidu võib ta jääda ilma hüvitistest, millele tal on õigus.

Füüsilisest isikust ettevõtja peab võtma ennast arvele oma elukohajärgses ringkondlikus keskuses (vt punkt 3).

➔ Maksed

Arvelevõtmisega kaasneb tööandja ja töötaja jaoks maksekohustus. Üldreeglina teeb kõik maksed ringkondlikule keskusele tööandja ja arvab töötaja osa töötasust maha. Seega maksab tööandja ringkondlikule keskusele iga kuu 34,75% töötasust, millest 11% kannab töötaja.

Füüsilisest isikust ettevõtjad peavad maksma kas 25,4% sissetulekust, kui nad on liitunud üksnes kohustusliku skeemiga, või 32%, kui nad on valinud laiendatud skeemi.

Teatavateks juhtumiteks on seadustes sätestatud madalamad maksemäärad, eelkõige mittetulundusühendustele ja nõrkadele majandusharudele.

Tööõnnetuskindlustust rahastab täielikult tööandja; see on kohustuslik ka füüsilisest isikust ettevõtjatele.

Ravikulud, mis pole tingitud tööõnnetusest, kaetakse riigieelarvest.

➔ Vaidluste lahendamine

Kui kindlustatu arvates on tema õigusi kindlustatuna kahjustatud, võib ta pöörduda haldusasutusse, kelle pädevusse hüvitise maksmine kuulub.

Kui töötaja taotlus hüvitise saamiseks tagasi lükatakse või tema arvelevõtmisest üldskeemis keeldutakse, võib ta esitada kaebuse halduskohtule (*Tribunal Administrativo*).

Sotsiaalkindlustuse liigid

2.1. Haigus-, sünnitus- ning samaväärsed isadushüvitised

2.1.1. Mitterahalised haigushüvitised

Haigushüvitised katavad ennetus- ja raviteenuseid, mille hulka kuuluvad üldarsti ja eriarsti konsultatsioonid, koduvisiidid, ravi, diagnoosimise lisaprotseduurid, eriarstiabi, ravimid, meditsiinilised abivahendid nagu prillid, silma- ja hambaproteesid, haiglaravi jne.

Mitterahalistele haigushüvitistele on õigus kõigil Portugali kodanikel, samuti teiste Euroopa Liidu liikmesriikide, Euroopa Majanduspiirkonna ja Šveitsi kodanikel, kes on liitunud riikliku tervishoiusüsteemiga. Raviteenuseid osutatakse haiguse kestel ilma ajalise piiranguta.

➤ Raviteenuste osutamine

Raviteenuseid osutatakse enamasti tervishoiukeskustes (*centros de saúde*) ja nende juurde kuuluvates asutustes. Kui tervishoiukeskus ei saa meditsiiniteenust osutada 72 tunni jooksul, võib haige pöörduda lepingulise arsti poole.

Kiireloomulist abi vajav haige võib minna lähimasse erakorralise meditsiini osakonda (*Serviço de Atendimento Permanente, SAP*) ja/või ametlikku haiglasse.

Kui haiglasepääsu tuleb oodata üle kolme kuu, on haigel õigus pöörduda lepingulisse erakliinikusse.

Enamiku meditsiiniteenuste eest, ennekõike iga konsultatsiooni eest (tervishoiukeskustes ja haiglates) ja iga diagnostilise lisauuringu eest tuleb haigel maksta kindel osa (omaosalus) selle maksumusest.

Kõik omaosalust ületavad kulud katab tervishoiukeskus. Paljud isikud on omaosalusest vabastatud. See kehtib peamiselt järgnevate isikute kohta:

- rasedad ja sünnitajad,
- alla 12-aastased lapsed,
- pensionärid, kelle pension on väiksem kui riiklik miinimumpalk, nende abikaasad ja ülalpeetavad lapsed,

- tööhõiveametis registreeritud töötud, nende abikaasad ja ülalpeetavad lapsed,
- palgatöötajad, kelle igakuine sissetulek on väiksem kui riiklik miinimumpalk, nende abikaasad ja ülalpeetavad lapsed,
- suurem osa puudega inimesi ja ravimatut või pikaajalist haigust põdevaid inimesi,
- eluaegset igakuist toetust saavad isikud.

Omaosalus on ette nähtud haiglaravi ja haiglas või tervishoiukeskuse raviosakonnas osutatud raviteenuste korral esimese kümne päeva eest.

➤ Ravimid

Raviteenuseid osutavates asutustes välja kirjutatud ravimeid võib osta retsepti alusel kõigist apteekidest. Riik tasub teatava osa iga ravimi maksumusest, ülejäänud osa peab tasuma haige. Riigi makstav osa sõltub ravimi kategooriast (neid on neli) ja ulatub 15%-st 95%-ni, välja arvatud patsiendile elutähtsad ravimid, millest riik maksab kinni 100%.

Lisaabivahendite ja proteeside (näiteks prillide) maksumuse katab tervishoiuasutus kindla piirmäärani, mis sõltub kindlaksmääratud protsendimäärast ja tingimustest.

➤ Raviteenuste osutamine teistes Euroopa Liidu liikmesriikides

Portugalis töötavate isikute ülalpeetavad pereliikmed, kellel on õigus raviteenustele, kuid kes on mõne teise Euroopa Liidu liikmesriigi, EMP riigi või Šveitsi residentid, võivad saada neid teenuseid oma elukohariigis. Selleks peab töötaja küsima oma ringkondlikust sotsiaalkindlustuskeskusest (CDSS) vormi E109 ja saatma selle kahes eksemplaris pereliikmetele, et nad saaksid võtta ennast arvele oma elukohariigi raviasutuses ja omandaksid sellega õiguse meditsiiniteenustele selles riigis.

Portugalis töötavad isikud, kes siirduvad ajutiselt mõnda teise Euroopa Liidu liikmesriiki, EMP riiki või Šveitsi, peavad võtma enne ärasõitu oma ringkondlikust sotsiaalkindlustuskeskusest Euroopa ravikindlustuskaardi (*Cartão Europeu de Seguro de Doença, CESD*), mida väljas-

tatakse tavapärasel teel või Interneti kaudu aadressil <http://www.seg-social.pt>.

2.1.2. Rahalised haigushüvitised

Töövõimetus, mis ei ole tingitud tööõnnetusest või kutsehaigusest (vt punkt 2.4), võib anda õiguse haigushüvitisele.

→ Hüvitiste maksmise tingimused ja kestus

Haigushüvitise saamiseks on vajalik kuue kalendrikuu pikkune tööstaaž, mis võib olla omandatud järjest või vaheaegadega. Lisaks tuleb järgida kutseindeksit, mis tähendab vähemalt 12-päevast töötamist vahetult töövõimetus algusele eelneva nelja kuu jooksul.

Hüvitist ei maksta esimesel kolmel töövõimetus päeval, välja arvatud tuberkuloosi või haiglaravi korral, mille puhul hüvitist makstakse alates esimesest päevast.

Hüvitist makstakse kuni 1095 päeva, mille järel kindlustatu hakkab saama invaliidsustoetust (vt punkt 2.4). Tuberkuloosi korral makstakse hüvitist kogu töövõimetus aja jooksul.

Laiendatud kindlustusskeemiga liitunud füüsilisest isikust ettevõtjatele makstakse haigushüvitist maksimaalselt 365 päeva (välja arvatud tuberkuloosi korral); hüvitist ei maksta esimese 30 töövõimetus päeva jooksul, välja arvatud haiglaravi või tuberkuloosi korral.

→ Hüvitiste suurus

Haigushüvitise suurus oleneb haiguse kestusest ja iseloomust. Hüvitise suurus on 65% keskmisest päevapalgast (kuue kuu jooksul enne töövõimetus tekkimise kuule eelnevat kahte kuud), kui töövõimetus kestab 90 päeva või vähem, ning 70%, kui töövõimetus kestab on pikem kui 90 päeva ja lühem või võrdne 365 päevaga. Kui töövõimetus kestab järjest rohkem kui 365 päeva, on hüvitis 75%. Tuberkuloosi korral on hüvitise suurus 80% või 100% arvestuse aluseks olevast töötasust (olenevalt leibkonna koosseisust). Hüvitis ei tohi olla väiksem kui 30% miinimumpalgast, välja arvatud juhul, kui eelnev keskmine sissetulek oli miinimumpalgast väiksem. Sel juhul on hüvitise suurus võrdne sissetuleku suurusega.

→ Taotlemise kord

Kui haiguse või õnnetusega kaasneb ajutine töövõimetus, saab kindlustatu elukohajärgsest tervishoiukeskusest selle kohta tõendi, mille ta peab esitama ringkondlikule sotsiaalkindlustuskeskusele, kus ta arvel on. Keskus arvutab seejärel hüvitise suuruse ja maksab selle kindlustatule välja.

2.1.3. Emadus, isadus ja lapsendamine

Sunnitud töölt puudumine, mille põhjuseks on rasedus, sünnitus, isadus, lapsendamine, alaealiste või puudega

lapse hooldamine, raske või sügava puudega isiku või krooniliselt haige isiku hooldamine või lapselapse sünd, võib anda õiguse järgnevale hüvitistele:

- emadustoetus,
- isadustoetus,
- lapsendamistoetus,
- toetus alaealiste või puudega laste hooldamiseks haiguse korral,
- toetus raske või sügava puudega isikute ja krooniliste haigete hooldamiseks,
- vanemapuhkuse toetus,
- töölt puudumise toetus vanavanematele,
- eririskide toetus,
- ravi.

Osamakselise sotsiaalkindlustusskeemiga liitunud töötavatel naistel on õigus emadustoetusele.

Palgatöötajatest isadel on esimesel kuul peale lapse sündi õigus isaduspuhkuse toetusele. Samuti on neil ja ka füüsilisest isikust ettevõtjatel õigus isadustoetusele juhul, kui ema emaduspuhkus katkeb peale lapse sündi füüsilise või psüühilise võimetus või surma tõttu (isale kindlustatakse toetuse maksmine minimaalselt 30 päeva eest), samuti vanemate ühise otsuse korral (töötav ema on kohustatud võtma kuus nädalat puhkust). Õiguse sellele toetusele annab ka mittetöötava ema surm või füüsilise või psüühilise võimetus 120 päeva jooksul peale sünnitust.

Alla 15-aastase alaealise lapsendamine annab kindlustatule õiguse saada lapsendamistoetust.

Alla 10-aastaste lapse vanematel või puudega lapse vanematel on lapse vanusest olenemata õigus saada toetust lapse hooldamiseks haiguse või õnnetuse korral.

Töötajal on õigus saada toetust lapsendatud lapse või abikaasa lapse hooldamiseks, kui lapsel on raske või sügav puue või krooniline haigus ja ta on 12-aastane või noorem.

Töötavatel vanematel on õigus vanemapuhkuse toetusele esimese kahe nädala jooksul, tingimusel, et see puhkus võetakse vahetult peale emadus- või isaduspuhkust.

Vanavanemad võivad töölt puududa, kui neil sünnib lapselaps, kelle vanemad on 16-aastased või nooremad ja elavad samas leibkonnas.

Töötavatel naistel on õigus eririskide toetusele, mis hüvitab saamata jäänud töötasu rasedate, sünnitajate ja imetavate emade tööst vabastuse perioodil naise tervise ja turvalisuse ohustatuse korral ning öösel töötamisest vabastuse korral.

→ Hüvitiste maksmise tingimused ja kestus

Eelnimetatud rahaliste hüvitiste saamiseks peab tõendama palgatõendiga vähemalt kuue kalendrikuu pikkuse kindlustusstaaži olemasolu.

Emadustoetust makstakse 120 päeva eest, millest 90 päeva peavad olema võetud peale sünnitust. Emadustoetuse saaja võib valida ka 150-päevase perioodi (sel juhul tuleb lisanduv periood, 30 päeva, võtta peale sünnitust). Kohustuslik on võtta vähemalt kuus nädalat emaduspuhkust peale sünnitust. Esilekutsutud abordi korral on õigus saada minimaalselt 14 päeva ja maksimaalselt 30 päeva puhkust. Eraldi sätted on mitmikute sünni, ema või lapse terviseriski ja ema või lapse haiglaravi puhuks.

Isaduspuhkuse toetus makstakse viie päeva (järjest või vaheaegadega) eest ja vanemapuhkuse toetust 15 päeva eest, mis tuleb võtta vahetult peale emadus- või isaduspuhkust.

Lapsendamistoetust makstakse 100 päeva eest (millele lisandub 30 päeva iga lapsendatud lapse kohta, juhul kui lapsendatakse rohkem kui üks alaealine laps) ja haige või puudega alaealise hooldamise toetust aastas maksimaalselt 30 päeva eest lapse kohta.

Raske või sügava puudega isiku või kroonilise haige hooldamise toetuse kestus on kuus kuud, mida võib pikendada kuni nelja aastani, ning vanavanemate töölt puudumise toetuse kestus maksimaalselt 30 päeva.

Eeriskide toetust makstakse nii kaua, kui on vajalik riski vältimiseks, ja öösel töötamisest vabastuse toetust 112 päeva vältel.

→ Hüvitiste suurus

Emadus-, isadus-, vanemapuhkuse ja vanavanemate töölt puudumise toetus on 100% keskmisest palgast kuue kuu jooksul enne hüvitusõigust tingiva asjaolu tekimisele eelnevat kahte kuud. 150-päevase puhkuse korral on emadus- või isadustoetus 80% arvestuse aluseks olevast töötasust. Toetused ei saa olla väiksemad kui 50% miinimumpalgast.

Toetused alaealiste või puudega laste hooldamiseks haiguse ajal, raske või sügava puudega isikute või krooniliste haigete hooldamiseks ja eririskide korral on 65% referentspalgast. Raske või sügava puudega isikute ja krooniliste haigete hooldamise toetus ei tohi olla suurem kui garanteeritud minimaalne kuupalk.

→ Taotlemise kord

Hüvitise saaja peab taotlema hüvitisi ringkondlikust sotsiaalkindlustuskeskusest kuue kuu jooksul alates palgata töölt puudumise esimesest päevast, täites selleks ette nähtud avalduste vormid.

Taotluse esitamisel peab isik tõendama asjaolusid, mis annavad talle õiguse hüvitist saada. Ta peab esitama ka arstitõendi ja/või väljavõtte perekonnaseisuregistrist.

2.2. Tööõnnetus- ja kutsehaigushüvitised

Tööandja on kohustatud kindlustama oma töötajad tööõnnetuste vastu. Üldreeglina antakse see kohustus üle kindlustusseltsile, sest sotsiaalkindlustusskeemid seda riski ei kata.

Ka füüsilisest isikust ettevõtjad on kohustatud kindlustama ennast tööõnnetuse vastu.

Kutsehaiguste vastu on töötajad kindlustatud üldise sotsiaalkindlustusskeemi raames.

Ehkki neid riske kaetakse eri allikatest, hüvitatakse tööõnnetusi peaaegu samasuguse skeemi alusel nagu kutsehaigusi. Hüvitised on järgmised:

- meditsiiniline ja kirurgiline abi, ravimid ja muud ravi-teenused, nagu haiglaravi, kodune ravi jne,
- ajutise töövõimetuse hüvitamine,
- ajutine pension,
- püsiva töövõimetuse hüvitamine ühekordsete väljamaksete ja pensionidega,
- toetus raskekujulise püsiva töövõimetuse korral,
- surma korral makstav toetus ja matusetoetus,
- surma korral makstavad pensionid,
- pensionile lisanduv hüvitis,
- lisahüvitised juuli- ja detsembrikuuks,
- toetus eluaseme kohandamiseks,
- toetus kutsekoolituskursuste läbimiseks.

Hüvitistele on õigus kõigil tulundus- ja mittetulundussektori töötajatel olenemata kutsealast, samuti füüsilisest isikust ettevõtjatel. Sama kehtib pereliikmete kohta töötaja surma korral.

→ Hüvitiste maksmise tingimused ja kestus

Selleks, et õnnetust loetakse tööõnnetuseks, peab see üldjuhul olema juhtunud töökohal ja tööajal ning põhjustanud kehavigastuse, funktsionaalseid häireid või haiguse, mis toob kaasa surma või töö- või teenimisevõime vähenemise, mis võib olla ajutine või püsiv, osaline või täielik.

Kutsehaiguse hüvitist makstakse töötajale juhul, kui ta on haigestunud kutsehaigusse oma töö iseloomu või tavapärase töökeskkonnaga seotud ohuteguri tagajärjel.

Samuti peab haigus ilmnema kutsehaiguste ametlikus loendis fikseeritud ajavahemikus (!).

Toetust makstakse niikaua, kui õnnetuse või haiguse tagajärjed püsivad.

→ Hüvitiste suurus

Rahaliste hüvitiste suurus sõltub töötaja töövõimetusastmest ja iseloomust, tema eelnevast põhipalgast ja teatavatel juhtudel ka ülalpeetavate pereliikmete olemasolust.

→ Taotlemise kord

Tööõnnetuse korral peab töötaja pöörduma kindlustusseltsi, kellele tööandja on kohustuse üle andnud, või kindlustusseltsi poolt osutatud asutusse. Üldjuhul on selleks kehtestatud kindel tähtaeg ja kord, mis võib olla eri kindlustusseltsides erinev. Seega on soovitatav varem välja uurida, kuidas õnnetuse korral toimida.

Kutsehaigusse haigestumise korral peab töötaja esitama taotluse riiklikule kutsehaiguste kindlustuse keskusele.

Raviteenuseid osutavad enamasti riiklikud raviasutused. Raviarst teeb otsuse, kas tegemist on kutsehaigusega. Ilma sellise tõendita hüvitisi ei maksta.

→ Pensionid surma korral

Kui hüvitisi taotletakse surma korral, tuleb esitada surmatunnistus ja matusekulusid tõendav dokument.

2.3. Matusetoetused

Osamakselise sotsiaalkindlustusskeemiga liitunud isiku surma korral võivad tema pereliikmed saada vastavat toetust.

Surma korral makstavat toetust makstakse kindlustatu pereliikmetele olenemata kindlustusstaaži pikkusest.

Kui ühelgi pereliikmel ei ole õigust surma korral makstavat toetust saada, võidakse maksta matusetoetust isikule, kellel on olemas matusekulusid tõendav dokument. Matusetoetust on õigus taotleda oma leibkonnaliikme või mis tahes muu Portugali residendi matusekulude hüvitamiseks. Selleks peab isik tõestama, et on kandnud matusekulud ja et surnud kodanik oli Portugali resident, kes ei olnud kaitstud kohustusliku sotsiaalkindlustusskeemiga, mis annab õiguse surma korral makstavale toetusele.

→ Toetuse suurus

Ühekordselt makstav toetus on võrdne kuuekordse referentspalgaga, mis ei tohi olla väiksem riiklikust miinimumpalgast. Pool sellest summast makstakse abikaasale või endisele abikaasale ja pool lastele või nendega võrdsustatud isikutele. Kui üks neist isikute kategooriatest puudub, makstakse kogu surma korral makstav toetus teisele kategooriale.

→ Taotlemise kord

Toetuse taotleja peab saatma vastavas vormis avalduse riiklikule pensionikeskusele või oma elukohajärgsele ringkondlikule sotsiaalkindlustuskeskusele (vt aadresse punktis 3). Taotlusele tuleb lisada kindlustatu sünnitunnistus, surmatunnistus ja isikutunnistuse koopia.

Vt ka punkt 2.5.

2.4. Invaliidsushüvitised

Püsiv töövõimetus võib anda õiguse invaliidsuspensionile.

Invaliidsuspensiooni taotlemiseks annab õiguse püsiva töövõimetus tekkimine, mille tõttu töötaja ei saa teenida rohkem kui kolmandiku palgast, mida ta oleks saanud täistööajaga oma kutsealal töötades.

Töötajal ei ole õigust invaliidsuspensionile juhul, kui invaliidsus on põhjustatud tööõnnetusest või kutsehaigusest või kui tal on õigus saada vanaduspensiooni.

Invaliidsushüvitisi võivad saada kõik osamakselise sotsiaalkindlustusskeemiga kaitstud töötajad.

Hooldust vajavatele invaliidsuspensiooni saajatele võidakse maksta hoolduse tagamiseks lisatoetust.

→ Hüvitiste maksmise tingimused ja kestus

Invaliidsuspensiooni saamiseks peab töötajal olema vähemalt viis aastat tööstaaži. Arvesse lähevad ainult aastad, mille jooksul isik on saanud vähemalt 120 päeva maksustatud töötasu. Lisaks on pensiooni saamiseks vajalik töövõimetus ekspertiisi komisjoni tõend invaliidsuse kohta. Töötajal on õigus saada hüvitist niikaua, kui püsivad invaliidsuse määramise põhjused, maksimaalselt kuni invaliidsuspensiooni üleminekuni vanaduspensioniks.

Kui püsiv töövõimetus tõestatakse pärast maksimaalse haigushüvitise maksmise perioodi (1095 päeva) lõppu, võib kindlustatu hakata saada invaliidsushüvitist.

Hoolduse lisatoetuse saamiseks peab isik olema esmaste vajaduste rahuldamiseks püsivalt sõltuv kõrvalisest abist. Hooldusvajaduse kohta väljastab tõendi töövõimetus ekspertiisi komisjon, mis hindab võimetust 1. või 2. raskusastmega.

1 Vastu võetud 5. mai 2001. aasta määrusega nr 6/2001, avaldatud *Diário da República's* nr 104, I Seeria B, kättesaadav Internetis aadressil <http://www.dre.pt>.

→ Hüvitiste suurus

2002. aastal heaks kiidetud korra järgi arvutatakse invaliidsuspensiooni suurus kogu kindlustusstaaži (maksimaalselt 40 aastat) ümberarvutatud töötasu põhjal.

Kui kindlustusstaaž on 20 aastat või vähem, on pensiooni arvutamise indeks 2% iga arvessemineva kalendriaasta kohta, alammäär on 30%.

Kui kindlustusstaaž on 21 aastat või rohkem, on pensiooni arvutamise indeks regresseeruv, varieerudes 2,3% ja 2% vahel olenevalt referentspalga lõigust, mida indekseeritakse pensiooni maksmise alguses kehtiva minimaalse garanteeritud kuupalga (MGKP) alusel (1,1 korda MGKP esimeses lõigus kuni rohkem kui 8 korda MGKP viimases, viiendas lõigus).

2017. aastani kestva üleminekuajaperioodi jooksul makstakse kindlustatule kõige soodsamat pensiooni, mis saadakse, kui rakendatakse:

- 1) 1993. aastal kehtestatud korda (see tähendab korrutatakse viimase viieteistkümne aasta kümne kõige paremini tasustatud aasta keskmine palk 2%-ga iga kalendriaasta kohta, mille jooksul on makstud vähemalt 120 päeva kindlustusmaksid; pension ei tohi olla väiksem kui 30% ega suurem kui 80% varasemast keskmisest töötasust);
- 2) 2002. aastal kehtestatud uut korda;
- 3) uut ja vana korda proportsionaalselt.

Kindlustatutele on garanteeritud minimaalne pensioonimäär, mille suurus oleneb sellest, mitu aastat on kindlustusmaksid tehtud, ning kõigub 65% ja 100% vahel minimaalsest garanteeritud kuupalgast (miinus töötaja osamakse suurus, see on 11%). Kui pension on garanteeritud miinimumist väiksem, lisatakse sellele täiendav sotsiaaltoetus, mis on võrdne garanteeritud määra ja üldise kindlustusskeemi pensiooni vahega.

Juulis ja detsembris makstakse pensionisaajatele lisaks pensionile lisasumma, mis on võrdne pensiooni suurusga.

Isik võib saada üldise kindlustusskeemi invaliidsuspensiooni koos muude sotsiaalkindlustusskeemide raames makstavate invaliidsus- või vanaduspensionidega, eeskätt nendega, mis tulenevad tööõnnetustest ja kutsehagustest.

Samuti on lubatud saada korraga invaliidsuspensiooni ja töötasu. Pensiooni ja kutsetegevusest saadava sissetuleku summa ei tohi siiski ületada pensiooni arvutamise aluseks olnud keskmise palga määra. Selle piiri ületamise korral vähendatakse pensiooni vastavas ulatuses.

Üldise kindlustusskeemi pensiooni saavate isikute hoolduse lisatoetus on 50% mitteosamakselise kindlustusskeemi sotsiaalpensionist 1. astme hooldusvajaduse korral ja 90% 2. astme hooldusvajaduse korral.

→ Taotlemise kord

Invaliidsuspensiooni taotlemiseks peab isik saatma riikliku pensionikeskuse (vt aadressi punktis 3) või elukohajärgsesse ringkondlikku sotsiaalkindlustuskeskuse vastavas vormis avalduse koos seal nõutavate dokumentidega (näiteks taotleja isikutunnistuse ja maksumaksjakaardi koopiad). Hoolduse lisatoetuse taotlemiseks tuleb elukohajärgses ringkondlikus sotsiaalkindlustuskeskuses täita selleks ette nähtud avalduse vorm ja esitada samad dokumendid nagu invaliidsuspensiooni saamiseks ning hooldava isiku või asutuse andmed.

2.5. Vanadus- ja toitjakaotushüvitised

2.5.1. Vanadushüvitised

Vanadus võib anda õiguse saada vanaduspensiooni.

Vanadushüvitisi saavad kõik osamakselise sotsiaalkindlustusskeemiga liitunud töötajad.

Hooldusvajadusega vanaduspensionärid võivad saada täiendavat hooldustoetust. Samuti võivad nad saada eakate täiendavat solidaarsustoetust, mis on mitteosamakseline hüvitis, mida makstakse vastavalt isiku majanduslikule olukorrale (vt punkt 2.9).

→ Hüvitiste maksmise tingimused ja kestus

Isikul on õigus vanaduspensionile, kui ta on saanud pensionialiseks (65-aastaseks) ja saanud vähemalt 15 aastat maksustatud töötasu (arvesse lähevad aastad, mille jooksul on saadud vähemalt 120 päeva maksustatud töötasu).

Kui pensiooni taotletakse pärast 65. eluaastat (tingimusel, et taotleja on saanud 40 aastat maksustatud töötasu), on pensionäri õigus saada pensionilisa. Teatavatel töötajate kategooriatel on õigus ennetähtaegsele pensionile. Töötud võivad teatavatel tingimustel taotleda 62-aastaselt ennetähtaegset vanaduspensiooni.

Vanaduspensiooni makstakse kuni pensionäri surmani.

Täiendavat hooldustoetust makstakse samadel alustel nagu invaliidsuspensiooni (vt punkt 2.4).

→ Hüvitiste suurus

2002. a heaks kiidetud korra kohaselt arvutatakse vanaduspensiooni suurus kogu kindlustusstaaži (maksimaalselt 40 aastat) ümberarvutatud töötasu põhjal.

Kui kindlustusstaaž on 20 aastat või vähem, on pensiooni arvutamise indeks regresseeruv ja võrdub 2%ga iga arvessemineva kalendriaasta kohta, alammääraga 30%.

Kui kindlustusstaaž on 21 aastat või rohkem, varieerub pensiooni arvutamise indeks 2,3 ja 2% vahel olenevalt referentspalga lõigust, mida indekseeritakse pensionilemine-

ku alguses kehtiva minimaalse garanteeritud kuupalga (MGKP) alusel (1,1 korda MGKP esimeses lõigus kuni rohkem kui 8 korda MGKP viimases, viiendas lõigus).

2017. aastani kestva üleminekupeerioidi jooksul maksatakse kindlustatule kõige soodsamat pensioni, mis saadakse, kui rakendatakse:

- 1) 1993. a kehtestatud korda (see tähendab korrutatakse viimase viieteistkümne aasta kümne kõige paremini tasustatud aasta keskmine palk 2%ga iga kalendriaasta kohta, mille jooksul on makstud vähemalt 120 päeva kindlustusmaksleid; pension ei tohi olla väiksem kui 30% ega suurem kui 80% varasemast keskmisest töötasust);
- 2) 2002. a kehtestatud uut korda;
- 3) uut ja vana korda proportsionaalselt.

Kindlustatutele on garanteeritud miinimumpension, mille suurus oleneb sellest, kui mitu aastat on kindlustusmaksleid tehtud, ning kõigub 65 ja 100% vahel minimaalsest garanteeritud kuupalgast (miinus töötaja osamakse suurus 11%). Kui pension on garanteeritud miinimumist väiksem, lisatakse sellele täiendav sotsiaaltoetus, mis on võrdne garanteeritud määra ja üldise kindlustuskeemi pensioni vahega.

Juulis ja detsembris makstakse pensionisaajatele lisaks pensionile lisasumma, mis on võrdne pensioni suurusega.

Vanaduspension on lubatud saada samaaegselt töötasuga.

→ Taotlemise kord

Vanaduspension taotlemiseks peab isik saatma sotsiaalkindlustusametisse/riiklikku pensionikeskuse (vt aadressi punktis 3) või elukohajärgsesse ringkondlikku sotsiaalkindlustuskeskuse vastava avalduse vormi koos seal nõutavate dokumentidega (nagu taotleja isikutunnistuse ja maksumaksjakaardi koopiad). Täiendava hooldustoetuse taotlemiseks tuleb elukohajärgses ringkondlikus sotsiaalkindlustuskeskuses täita selleks ette nähtud avalduse vorm ja esitada samad dokumendid nagu vanaduspension saamiseks ning hooldava isiku või asutuse andmed.

2.5.2. Toitjakaotushüvitised

Osamakselise sotsiaalkindlustuskeemiga liitunud isiku surm võib anda tema pereliikmetele õiguse saada toitjakaotuspension.

Toitjakaotuspension võivad saada eeskätt abikaasa, endine abikaasa või abikaasaga võrdväärses staatuses isik ja lapsed või nendega võrdsustatud isikud. Nende isikute puudumisel võivad pensioni saada vanemad või sugulased, kes olid kindlustatu surma ajal tema ülalpeetavad.

Hooldust vajavad toitjakaotuspension saajad võivad saada täiendavat hooldustoetust. Samuti võivad nad saada täiendavat eakate solidaarsustoetust, mis on mitteamakseline hüvitis, mida makstakse vastavalt isiku majanduslikule olukorrale (vt punkt 2.9).

→ Hüvitiste maksmise tingimused ja kestus

Toitjakaotuspension määramiseks peavad nii surnud kindlustatu kui ka tema pereliikmed vastama teatavatele tingimustele. Kindlustatu peab surma ajaks olema saanud vähemalt 36 kuud maksustatud töötasu. Mis puutub pereliikmetesse, siis abikaasa või endine abikaasa peab olema olnud kindlustatuga abielus vähemalt aasta ning lahuselu või lahutuse korral peab abikaasa või endine abikaasa olema saanud kindlustatu surma ajal elatist. Vabaabielus isik peab olema olnud rohkem kui kaks aastat abikaasaga samaväärses staatuses ning kohus peab olema tunnistanud tema õigust elatisele. Lapsed või nendega võrdsustatud isikud võivad saada pensioni kuni 18. eluaastani, õpingute jätkamise korral kuni 25. või 27. eluaastani; vanusepiirang ei kehti puudega lastele, kes saavad puudega seotud perehüvitisi.

Täiendava hooldustoetuse saamiseks peab isik oma esmaste vajaduste rahuldamiseks püsivalt vajama kõrvalist abi. Hooldusvajaduse tõendi väljastab töövõime- tuse ekspertiisikomisjon, mis hindab seda 1. või 2. raskusastmega.

→ Hüvitiste suurus

Toitjakaotuspension suurus moodustab kindla osa pensionist, mida kindlustatule maksti või oleks makstud juhul, kui ta oleks olnud surma ajal töövõimetu või pensionär. See protsent on järgmine:

- 60% abikaasale või endisele abikaasale või 70% mõlema olemasolu korral;
- 20, 30 või 40% lastele või nendega võrdsustatud isikutele olenevalt sellest, kas neid on üks, kaks või rohkem. Abikaasa või endise abikaasa puudumisel tõusevad need protsendid 40, 60 või 80%ni.

Juulis ja detsembris makstakse pensionisaajatele lisaks pensionile lisasumma, mis on võrdne pensioni suurusega.

Üldise kindlustuskeemi alusel pensioni saavate isikute täiendav hooldustoetus on 50% mitteamakselise kindlustuskeemi sotsiaal pensionist 1. astme hooldusvajaduse korral ja 90% 2. astme hooldusvajaduse korral.

→ Taotlemise kord

Toitjakaotuspension taotleja peab saatma vastava avalduse vormi riiklikule pensionikeskusele või elukohajärgsele ringkondlikule sotsiaalkindlustuskeskusele (vt aadressi punktis 3). Taotlusele tuleb lisada kindlustatu sünitunnistus, surmatunnistus ja isikutunnistuse koopia. Täiendava hooldustoetuse taotlemiseks tuleb elukoha-

järgses ringkondlikus sotsiaalkindlustuskeskuses täita selleks ettenähtud avalduse vorm, millele tuleb lisada oma isikutunnistuse koopia ja hooldava isiku või asutuse andmed.

2.6. Töötushüvitised

Sunnitud töötus võib anda õiguse kolmele hüvitisele:

- töötutoetus (*subsídio de desemplego*),
- töötusotsiaaltoetus (*subsídio social de desemplego*),
- osalise töötuse toetus.

➤ Hüvitiste maksmise tingimused ja kestus

Nende hüvitiste saamiseks peab isik olema töövõimeline ja valmis töötama. Samuti peab ta olema registreeritud kohalikus tööhõivekeskuses (*centro de emprego*).

Töötutoetusele on õigus isikul, kes on töötuks jäämisele vahetult eelnenud 24 kuu jooksul teinud vähemalt 450 päeva palgalist tööd.

Töötusotsiaaltoetust on õigus saada isikul, kes on töötuks jäämisele vahetult eelnenud 12 kuu jooksul teinud 180 päeva palgalist tööd. Seda hüvitist makstakse ka isikutele, kes on töötutoetuse maksmise perioodi lõppedes endiselt töötud. Töötusotsiaaltoetust makstakse ainult töötajatele, kelle perekonna sissetulek inimese kohta on väiksem kui 80% miinimumpalgast.

Töötutoetuse maksmise kestus oleneb töötaja vanusest ja sellest, kui mitu kuud ta on saanud töötuks jäämisele vahetult eelneval perioodil mis tahes kohustusliku sotsiaalkindlustusskeemi raames maksustatavat töötasu.

Töötusotsiaaltoetust makstakse sama kaua, välja arvatud juhul, kui see määratakse pärast eelnevalt makstud töötutoetuse lõppu, millisel juhul selle kestus on poole lühem. Töötusotsiaaltoetuse maksmise perioodi võib pikendada kuni vanuseni, mil isikul on õigus saada ennetähtaegset vanaduspensioni, tingimusel, et ta vastab mõlemale järgnevale kriteeriumile: on töötuks jäämise ajal 52-aastane või vanem ja vastab pikendamise ajal töötusotsiaaltoetuse maksmise tingimustele.

Et saada osalise töötuse toetust, peab kindlustatu saama töötutoetust ja sõlmima osalise tööajaga töölepingu; samuti peavad olema täidetud osalise tööajaga töö eest saadava tasu suurusega ja töötundide arvuga seotud tingimused.

Seda toetust makstakse alates osalise tööajaga töölepingu algusest kuni jooksva töötutoetuse lõpuni jäänud aja jooksul.

➤ Hüvitiste suurus

Töötutoetuse päevamäär on 65% referentspalgast, mis vastab kogupalga keskmisele päevapalgale 12 kuu jook-

sul enne töötuks jäämisele eelnenud kahte kuud. Sealjuures ei tohi toetus olla väiksem kui minimaalne garanteeritud kuupalk (välja arvatud juhul, kui referentspalk oli sellest väiksem) ega suurem kui kolmekordne minimaalne garanteeritud kuupalk.

Töötusotsiaaltoetus on 80 või 100% minimaalsest garanteeritud kuupalgast olenevalt sellest, kas hüvitise saaja elab üksi või kuulub leibkonda, ning see ei tohi olla suurem referentspalgast.

Osalise töötuse toetus võrdub 35% võrra suurendatud töötutoetuse summa ja osalise tööajaga töötamise eest saadava tasu vahega.

➤ Taotlemise kord

Töötushüvitisi tuleb taotleda ringkondlikust sotsiaalkindlustuskeskusest, kus töötaja arvel on, 90 päeva jooksul alates töötuks jäämisest, täites selleks ette nähtud avalduse vormi, millele tuleb lisada tööandja tõend töötajajäämise ja viimase töötasu väljamaksmise kuupäeva kohta ning elukohajärgse tööhõivekeskuse tõend töövõimelisuse ja -valmiduse hindamise kohta.

2.7. Eelpensionihüvitised

Eelpension tuleneb tööandja ja töövõtja kokkuleppest,

- et aidata töötajatel alates teatavast vanusest kohendada uute tehnoloogiate ja töömeetoditega; või
- et aidata raskustes ettevõtteid või toetada restruktureerimisprojekte teatavates sektorites.

Tööandja peab saatma kohalikkude sotsiaalkindlustuskeskuse kirjaliku kokkuleppe koos selle rakendumise kuu palgalehega. Ta peab esitama järgnevad andmed:

- eelpensioni alguskuupäev;
- eelpensioni suurus;
- töötundide jaotus, kui neid on vähendatud;
- viimase väljamakstud palga suurus.

Eelpensioni maksab tööandja. Tööhõive- ja kutseharidusamet võib kuue kuu vältel maksta sellest poole. Seda perioodi võib pikendada maksimaalselt 12 kuuni, kui kokkulepe on sõlmitud eelnimetatud asjaoludel ning tööandja on ebaseabiilses majanduslikus ja finantsolukorras.

➤ Asjaomased isikud

Üldise sotsiaalkindlustusskeemiga kaitstud palgatöötajad, välja arvatud need, kellel ei ole invaliidsus-, vanadus- ega surmakindlustust.

→ Hüvitise määramise tingimused

- Töötaja peab olema vähemalt 55-aastane.
- Töövõtja ja tööandja peavad olema sõlminud eelpensioni kokkuleppe.

→ Hüvitise suurus

Hüvitise suurus määratakse töövõtja ja tööandja vahelise kokkuleppega ning see ei tohi olla väiksem kui 25% viimasest väljamakstud palgast ega sellest suurem.

→ Indekseerimine

Hüvitise suurus arvutatakse igal aastal ümber, korrutades seda sama koefitsiendiga nagu palka, mida hüvitise saajale makstaks siis, kui ta töötaks endiselt täisajaga, või kui selline koefitsient puudub, siis inflatsioonimääraga, kui eelpensioni kokkuleppes ei ole ette nähtud mingit muud süsteemi.

→ Kattumine sotsiaalkindlustushüvitistega

- Haigus-, emadus- või isadus- ja töötushüvitised:
 - Kui eelpensioniga lõpetatakse aktiivne töötamine, ei ole asjaomasel isikul enam õigust neid hüvitisi saada.
 - Kui töötunde vähendatakse või kui osamakseid makstakse muul töökohal, säilivad isiku õigused vastavalt tema töötasule.
- Invaliidsus või pension:
 - Isik kaotab õiguse saada eelpensioni.
- Muud sotsiaalkindlustushüvitised:
 - Neid võib saada koos eelpensioniga.

→ Kooskõlastamine vanaduskindlustusega

Eelpensioni saav töötaja loetakse vanaduspensioni taotlejaks niipea, kui ta jõuab seaduslikku pensioniikka, välja arvatud juhul, kui eelpension on selleks ajaks lõppenud.

→ Eelpensioni lõpetamine

Eelpension katkeb

- kui pensioni saaja invaliidistub või hakkab saama vanaduspensioni;
- kui töötaja ennistatakse ametisse;
- kui tööleping lõpeb;
- kui eelpensioni ei maksta või väljamakse hilineb rohkem kui 30 päeva. Sel juhul võidakse töötaja ametisse ennistada, ilma et see kahjustaks tema kindlustuskaitset, või töötaja võib lepingu katkestada, millisel juhul tal on õigus hüvitisele, mis on võrdne kogu eelpensioni summaga, mida ta oleks pidanud saama kuni seadusliku pensionieani.

2.8. Pereküvitised

Perekondlike väljaminekutega seotud kindlustuskaitse hõlmab järgnevaid hüvitisi:

- lapsetoetus,
- matusetoetus (vt punkt 2.3),

ning puude ja hooldusvajaduse korral:

- erikoolitoetus,
- eluaegne igakuine toetus,
- hooldajatoetus.

→ Hüvitiste maksmise tingimused ja kestus

Lapsetoetusele on õigus residentidest lastel ja noortel, kelle leibkonna referentssissetulek on väiksem kui 5 x MGKP (minimaalne garanteeritud kuupalk) x 14, kes ei tööta ja kes on nõutavas vanuses. Puude korral lisandub lapsetoetusele lisatoetus.

Esimesel tuluastmel asuval lapsetoetuse saajatel on septembrikuus õigus saada jooksva kalendriaastal 6 kuni 16 aasta vanuste laste pealt lisaks lapsetoetusele ka samas ulatuses koolikulude katmiseks mõeldud lisatoetust tingimusel, et lapsed on mõne õppeasutuse nimekirjas.

Erikoolitoetuse, igakuise eluaegse toetuse ja hooldajatoetuse määramiseks peab hüvitisesaaja olema saanud maksustatud töötasu 12 kuu jooksul enne taotluse esitamisele või hüvitusõigust tingiva asjaolu tõendamisele eelnenud kaht kuud (see tingimus ei kehti pensionäridele). Samuti peab asjaomane pereliige olema hüvitisesaaja ülalpidamisel ega tohi teha kohustusliku sotsiaalkindlustuskeemiga kaetud kutsetööd.

Lapsetoetust makstakse kuni lapse 16-aastaseks saamiseni (puudega lastele kuni 24-aastaseks saamiseni). Toetust võib maksta ka lastele alates 16. eluaastast kuni 18., 21. või 24. eluaastani, kui nad õpivad vastavalt põhi-, kesk- või kõrgharidust andvas õppeasutuses või osalevad kutsekoolitusel ega saa stipendiumi, õppetootusi ega praktikatasu (mis oleks suurem kui 2/3 miinimumpalgast).

Puudetoetust makstakse alla 24-aastaste puudega laste pealt, kes õpivad erioõppeasutuses ja elavad kodus või internaadis, või kes vajavad personaalset pedagoogilist tuge ja/või spetsiifilist ravi.

Erikoolitoetust makstakse alla 24-aastaste puudega laste pealt, kes õpivad eraõiguslikus tulunduslikus või mittetulunduslikus erioõppeasutuses ja vajavad väljaspool seda personaalset tuge.

Igakuist eluaegset toetust makstakse 24-aastaste ja vanemate laste pealt, kes ei ole puude tõttu võimelised tööga elatist teenima. Selle toetuse saajatele makstakse ka era-korralist täiendavat solidaarsustoetust, mis on toetusele

lisanduv igakuine hüvitis, mille suurus varieerub olenevalt sellest, kas hüvitise saaja on alla 70-aastane või 70-aastane või vanem. Samuti võivad nad saada eakate täiendavat solidaarsustoetust, mis on mitteosamakseline hüvitis, mida makstakse vastavalt isiku majanduslikule olukorrale (vt punkt 2.9).

Hooldajatoetust makstakse laste pealt, kes saavad lapse-toetust koos puudetoetusega või igakuise eluaegse toetusega, on hooldusvajadusega ja vajavad esmaste vajaduste rahuldamiseks vähemalt 6 tundi päevas kõrvalist abi.

Püsival alusel määratud hüvitiste kestus varieerub.

16-aastasele lapsele määratakse lapsetoetus üksnes juhul, kui on tõestatud, et ta õpib mõnes ülalnimetatud haridusastmes.

Puudetoetust makstakse kuni 24-aastaseks saamiseni ja igakuist eluaegset toetust piiramatu aja jooksul, kui puudega laps ei saa mitteosamakselist indvaliidsuspensiooni.

➔ Hüvitiste suurus

Lapsetoetuse suurus sõltub leibkonna referentsissetuleku astmest vastavalt järgnevatele tuluastmetele, mida indekseeritakse aasta minimaalse garanteeritud kuupalga (MGKP) alusel x 14:

- 1. aste — kuni $0,5 \times \text{MGKP} \times 14$,
- 2. aste — rohkem kui $0,5 \times \text{MGKP} \times 14$ ja kuni $1 \times \text{MGKP} \times 14$,
- 3. aste — rohkem kui $1 \times \text{MGKP} \times 14$ ja kuni $1,5 \times \text{MGKP} \times 14$,
- 4. aste — rohkem kui $1,5 \times \text{MGKP} \times 14$ ja kuni $2,5 \times \text{MGKP} \times 14$,
- 5. aste — rohkem kui $2,5 \times \text{MGKP} \times 14$ ja kuni $5 \times \text{MGKP} \times 14$.

Puudetoetuse suurus oleneb vanuseklassist, mida on kolm, ning erikoolitoetus kuumaksust ja leibkonna sissetulekust. Ülejäänud hüvitised on kindla suurusega, mida vaadatakse korrapäraselt üle, enamasti kord aastas.

➔ Taotlemise kord

Perehüvitiste taotlemiseks peab hüvitisesaaja kuue kuu jooksul alates hüvitisele õiguse andva asjaolu tekkimisest täitma selleks ette nähtud avalduse vormi ja esitama selle koos järgnevate dokumentidega ringkondlikule sotsiaalkindlustuskeskusele, kus ta arvel on:

- perekonnaseisu tõendav dokument, isikutunnistus ja lapse sünnitunnistus, kellele hüvitist taotletakse;
- koopia üliõpilaspiletist või õppeasutuse tõend seal õppimise kohta (lapsetoetus 16- kuni 24-aastasele lapsele);

- pädeva meditsiiniastutuse tõend, kui laps on puudega;
- arstitõend selle kohta, et puudega laps vajab erihoolust, kui taotletakse erikoolitoetust;
- surmatunnistus kindlustatu surmast tulenevate hüvitiste korral (vt punkt 2.3);
- arstitõend ja hooldaja isikutunnistuse koopia (hooldajatoetuse korral).

Töötajal on õigus saada Portugali perehüvitisi pereliikmete pealt, kes on mõne teise Euroopa Liidu liikmesriigi residendid.

Põhjalikumate teavete selle kohta küsige oma ringkondlikust keskest või lugege teatmikust „Ühenduse sätted sotsiaalkindlustuse valdkonnas – Teie õigused liikumisel Euroopa Liidu piires“.

2.9. Mitteosamakselised rahalised erihüvitised

Mitteosamakseline sotsiaalkindlustusskeem hõlmab järgnevaid hüvitisi:

- invaliidsus: invaliidide sotsiaalpensioon
- vanadus: eakate sotsiaalpensioon
- surm:
 - lesepensioon
 - orvupensioon
- peretoetused:
 - lapsetoetus koos puudetoetusega
 - erikoolitoetus
 - hooldajatoetus
- toimetulekutoetus
- täiendav solidaarsustoetus eakatele

➔ Hüvitiste saajad

Teatavatel tingimustel makstakse mitteosamakselise sotsiaalkindlustusskeemi raames pensioni vähemalt 65-aastastele isikutele või üle 18-aastastele püsiva puudega isikutele olenemata nende kutsealast. Invaliidide ja eakate sotsiaalpensiooni saajatel on õigus erakorralisele täiendavale solidaarsustoetusele, mis lisandub pensionile ja mille suurus sõltub sellest, kas hüvitisesaaja on vähem kui 70-aastane või 70-aastane ja vanem.

Täiendavat hooldustoetust makstakse mitteosamakselise invaliidsus-, vanadus- ja lesepensiooni saajatele punktis 2.5 nimetatud tingimustel.

Lesepensiooni makstakse enne surma mitteosamakselist pensioni saanud isiku lesele, tingimusel, et lesel endal ei ole õigust pensioni saada. Orvupensiooni makstakse alaealistele orbudele.

Mitteosamakselisi perehüvitisi makstakse samadele laste ja noorte kategooriatele, nagu punktis 2.8 käsitletud samalaadseid osamakselisi hüvitisi.

Toimetulekutoetus on mõeldud tõsist majanduslikku puudust kannatavatele isikutele ja leibkondadele ning seda makstakse Portugalis seaduslikult elavatele isikutele, kes on vanemad kui 18-aastased (teatavatel juhtudel nooremad) ja kes vastavad veel mõningatele tingimustele. Tõsist majanduslikku puudust hinnatakse teatavate kindlate parameetrite alusel (näiteks kui üksi elava isiku sissetulek on väiksem kui 100% sotsiaalpensionist).

Eakate täiendav solidaarsustoetus on mõeldud kõigi riikliku sotsiaalkindlustussüsteemi invaliidsus- ja vanaduspensionide saajatele, kes on seaduslikud Portugali residentid, samuti Portugali kodanikele, kelle majanduslik olukord ei vasta sotsiaalpensioni määramiseks nõutavatele tingimustele, ja igakuise eluaegse toetuse saajatele, kes vastavad täiendava solidaarsustoetuse määramiseks nõutavatele tingimustele.

→ Hüvitiste maksmise tingimused ja kestus

Üldreeglina makstakse eelnimetatud toetusi üksnes isikutele, kes ei ole kaitstud osamakseliste skeemidega, või kui on, siis ei täida riski katmiseks nõutavaid tingimusi. Lisaks makstakse neid hüvitisi üksnes Portugali residentidele, kes on rahalistes raskustes, see tähendab kelle sissetulek on väiksem kui minimaalse garanteeritud kuupalga teatav osamäär. .

Mitteosamakseliste hüvitiste kestus sõltub esmajoones nende määramise tingimuste püsimisest. Pensionide ja peretoetuste maksmine lõpetatakse samadel tingimustel nagu osamakselises süsteemis, see tähendab tulenevalt vanusest, õpingutest, invaliidsuse lõppemisest või surmast.

Eakate täiendava solidaarsustoetuse saamiseks peab isik olema 2007. a vähemalt 70-aastane või 2008. a 65-aastane või vanem, olema olnud vahetult enne hüvitise taotlemist vähemalt 6 aastat Portugali resident ja omama täiendava toetuse määramisel aluseks olevast referentsmäärast väiksemaid majanduslikke ressursse.

→ Hüvitiste suurus

Mitteosamakselised invaliidide ja eakate sotsiaalpensionid on ühtse suurusega, mida vaadatakse igal aastal üle.

Täiendavat erakordset solidaarsustoetust makstakse lisaks pensionile ja selle määr sõltub sellest, kas hüvitise-saaja on alla 70-aastane või 70-aastane ja vanem. Ka orvupension on fikseeritud suurusega, kuid oleneb laste arvust. Lese pension on 60% mitteosamakselisest vanaduspensionist.

Juulis ja detsembris makstakse pensionisaajatele lisaks pensionile lisasumma, mis on võrdne pensioni suurusega. Perehüvitiste suurus määratakse samadel alustel nagu üldises sotsiaalkindlustusskeemis (vt punkt 2.4).

Hooldustoetust makstakse järgnevate protsentide ulatuses: 1. astme hooldusvajadus – 45% sotsiaalpensioni määrast; 2. astme hooldusvajadus – 85% sotsiaalpensioni määrast.

Toimetulekutoetuse suurus on indekseeritud mitteosamakselise skeemi sotsiaalpensioni määra alusel ja sõltub leibkonnast ja sissetulekust, võrdues perekonna miinimumsissetuleku ja tema sissetulekute vahega.

Eakate täiendava solidaarsustoetuse määr võrdub taotleja majanduslike ressursside ja igal aastal uuendatava referentsmäära vahega.

→ Taotlemise kord

Kõiki hüvitisi tuleb taotleda elukohajärgsest ringkonnlikust sotsiaalkindlustuskeskusest, täites selleks ette nähtud avalduse vormi, millele tuleb lisada isikut tõendavad dokumendid (sünnitunnistus, isikutunnistus), tõend leibkonna aastasissetuleku kohta ning eelnevates peatükides nimetatud dokumendid.

Eakate täiendava solidaarsustoetuse taotlemiseks tuleb täita selleks ette nähtud avalduse vorm, millele tuleb lisada nõutavad dokumendid (näiteks koopiad isikutunnistusest, maksukohustuslase tunnistusest, sotsiaalkindlustuskaardist või pensionitunnistusest jne).

Asutuste kontaktandmed ja kasulikud veebilehed

Põhjalikuma informatsiooni saamiseks peab asjast huvitatud pöörduma elukohajärgsesse ringkondlikku sotsiaalkindlustuskeskustesse (CDSS), mille aadressi ja elektronposti aadressi leiate altpoolt, või külastama sotsiaalkindlustuse veebilehte. Ringkondlikel keskustel on kohalikud bürood kõigis suuremates linnades. Asjast huvitatud võib küsida teavet ka oma elukohajärgsest kohalikest büroost kas tavapärasel teel või sotsiaalkindlustuse veebilehe kaudu (<http://www.seg-social.pt>).

- AVEIRO
Rua Dr. Alberto Soares Machado
3804-504 Aveiro
E-post: CDSSAveiro@seg-social.pt
- BEJA
Rua Professor Bento Jesus Caraça, 25 — Apartado 44
7801-951 Beja
E-post: CDSSBeja@seg-social.pt
- BRAGA
Praça da Justiça
4717-505 – Braga
E-post: CDSSBraga@seg-social.pt
- BRAGANÇA
Praça Professor Cavaleiro Ferreira – Apartado 209
5301-859 Bragança
E-post: CDSSBragança@seg-social.pt
- CASTELO BRANCO
Rua da Carapalha, Bloco 2 A
6000-164 Castelo Branco
E-post: CDSSCasteloBranco@seg-social.pt
- COIMBRA
Rua Abel Dias Urbano, 2
3001-519 Coimbra
E-post: CDSSCoimbra@seg-social.pt
- ÉVORA
Rua Chafariz d’El Rei, 22 – Apartado 23
7002-551 Évora
E-post: CDSSEvora@seg-social.pt
- FARO
Rua Infante D. Henrique, 34
8000-363 Faro
E-post: CDSSFaro@seg-social.pt
- GUARDA
Av. Coronel Orlindo de Carvalho
6300-680 Guarda
E-post: CDSSGuarda@seg-social.pt
- LEIRIA
Largo da República, 3
2414-001 Leiria
E-post: CDSSLeiria@seg-social.pt
- LISBOA
Av. Afonso Costa, 6 a 8
1900-034 Lisboa
E-post: CDSSLisboa@seg-social.pt
- PORTALEGRE
Praça João Paulo II, 7 – Apartado 18
7301-959 Portalegre
E-post: CDSSPortalegre@seg-social.pt

- PORTO
 Av. da Boavista, 900
 4100-112 Porto
 E-post: CDSSPorto@seg-social.pt
- VIANA DO CASTELO
 Rua da Bandeira, 600
 4901-866 Viana do Castelo
 E-post: CDSSViana-do-castelo@seg-social.pt
- SANTARÉM
 Largo do Milagre, 49 a 51 – Apartado 28
 2000-069 Santarém
 E-post: CDSSSantarem@seg-social.pt
- VILA REAL
 Rua D. Pedro de Castro, 110 – Apartado 208
 5000-669 Vila Real
 E-post: CDSSVReal@seg-social.pt
- SETÚBAL
 Praça da República – Apartado 47
 2900-587 Setúbal
 E-post: CDSSSetubal@seg-social.pt
- VISEU
 Av. António José de Almeida, 15
 3514-509 Viseu
 E-post: CDSSViseu@seg-social.pt

Ringkondlikel keskustel on kohalikud bürood kõigis suuremates linnades. Asjasthuvitatu võib küsida teavet ka oma elukohajärgsest kohalikust büroost kas tavapärasel teel või sotsiaalkindlustuse veebilehe kaudu www.seg-social.pt

Muid olulisi sotsiaalkindlustusega seotud aadresse:

- Sotsiaalkindlustusamet, IP
 (Instituto da Segurança Social, IP)
 Rua Rosa Araújo, 43
 1250-194 Lisboa
 E-post: iss@seg-social.pt
- Rahvusvaheliste sotsiaalkindlustusalaste lepete osakond
 (Departamento de Acordos Internacionais de Segurança Social, IP)
 Rua da Junqueira, nº 112
 1300-344 Lisboa
 E-post: daiss@seg-social.pt
- Riiklik pensionikeskus
 (ISS — Centro Nacional de Pensões)
 Campo Grande, nº 6
 1749-001 Lisboa
 E-post: cnp-pensoes@seg-social.pt
- Sotsiaalkindlustuse peavalitsus
 (Direcção-Geral da Segurança Social)
 Largo do Rato, 1
 1269-144 Lisboa
 E-post: dgss@seg-social.pt
- Riiklik kutsehaiguste kindlustuse keskus
 (Centro Nacional de Protecção contra os Riscos Profissionais)
 Avª Marquês de Tomar, nº 21
 1050-153 Lisboa
 E-post: cnprp@seg-social.pt

Euroopa Komisjon

**Liikuvus Euroopas (Euroopa Liidus, Euroopa Majanduspiirkonnas ja Šveitsis)
Sotsiaalkindlustusõigused Portugalis – Seisuga 3. märts 2006**

Luxembourg: Euroopa Ühenduste Ametlike Väljaannete Talitus

2009 – 18 lk – 21 x 29,7cm

ISBN 92-79-03981-4

Kuidas ELi trükiseid tellida?

Väljaannete talituse trükiseid saab tellida veebipõhisest raamatupoest EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>) või Teie valitud müügiesindusest.

Meie ülemaailmse müügivõrgu kõikide esinduste nimekirja tellimiseks saatke faks numbril (+352) 2929 42 758.

http://ec.europa.eu/employment_social/social_security_schemes/publications_en.htm

Tööhõive, sotsiaalküsimuste ja võrdsete võimaluste peadirektoraadi **trükiseid** saab alla laadida aadressilt:

http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/publications/index_en.cfm

Kasutajaks saab registreeruda tasuta aadressil:

http://ec.europa.eu/employment_social/sagapLink/dspSubscribe.do?lang=en

ESmail, on tööhõive, sotsiaalküsimuste ja võrdsete võimaluste peadirektoraadi elektrooniline teabeleht.

Tellida saab veebilehelt:

http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/news/esmail_en.cfm

<http://ec.europa.eu/social>

